

מכללת הרצוג-גוש עציון

ימי עיון בתנ"ך

קייץ תשע"ב

The Two Narratives of Vayikra – Meaning and Structure

א. נדב ואביהוא

1. ויקרא רבה פרשה כ

[א] דבר אחר: מקרה אחד לצדיק ולרשע – לצדיק זה אהרן... ולרשע זה עדת קרח... אלו נכנסו להקריב במחלוקת ויצאו שרופים ואלו נכנסו להקריב שלא במחלוקת ויצאו שרופים...

[ח] בר קפרא בש' ר' ירמיה בן אלעזר בשביל ארבעה דברים מתו שני בני אהרן, על הקרבה ועל הקריבה ועל אש זרה ועל שלא נטלו עצה זה מזה...

[ט] ר' מני דשאב ור' יהושע דסיכנין בשם ר' לוי: בשביל ארבעה דברים מתו שני בני אהרן ובכולן כתיבן בהן מיתה: על ידי שהיו שתויי יין... ועל ידי שהיו מחוסרי בגדים... ועל ידי שנכנסו בלא רחוצי ידים ורגלים... ועל ידי שלא היו להם בגדים...

[י] ר' לוי אמר: שחצים היו! הרבה נשים היו יושבות עגומות ממתיונות להן. מה היו אומרין, אחי אבינו מלך, אחי אמינו נשיא, אבינו כהן גדול, אנו שני סיגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו?...

[יב] אמר ר' חייא בר אבא: באחד בניסן מתו שני בני אהרן, ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכיפורים? אלא מלמד שכשם שיום הכיפורים מכפר כך מיתתן שלצדיקים מכפרת

2. ספרא אחרי מות פרשה א, הלכה ב

בקרבתם לפני ה' וימותו – (1) רבי יוסי הגלילי: אומר על הקריבה מתו ולא מתו על ההקרבה, (2) רבי עקיבה אומר: כתוב אחד אומר: בקרבתם לפני ה' וימותו, וכתוב אחד אומר: ויקריבו לפני ה' אש זרה, הכריע: בהקריבם אש זרה לפני ה' – הוי על הקריבה מתו, ולא מתו על ההקרבה, (3) ר' אלעזר בן עזריה אומר: כדאי קרבה לעצמה וכדאי קריבה לעצמה.

3-א. ספרא שמיני פרשה א (1)

(יט) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד – כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה עומד אהרן ומצטער. אמר: יודע אני שכעס עלי המקום, בשבילי לא ירדה שכינה לישראל... מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל...

(כ) ותצא אש לפני ה' כיון שראו אש חדשה שירדה משמי מרום... פתחו פיהם ואמרו שירה...

(כא) באותה שעה קפצה פורענות על נדב ואביהוא,

ויש אומרים: מסיגי נטלו להם, שראו את משה ואת אהרן שהיו מהלכים תחילה הן באים אחריהם וכל ישראל אחריהם. אמר לו נדב לאביהוא: עוד שני זקנים הללו מתים ואנו ננהוג את הקהל, אמר הקדוש ברוך הוא נראה מי קובר את מי...

(כב) דבר אחר: כיון שראו בני אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, אמר לו נדב לאביהוא: וכי יש לך אדם שמבשל תבשיל בלא אש? מיד נטלו אש זרה ונכנסו לבית קדשי הקדשים...

(כג) ... היה אהרן עומד ותוהא, אומר: אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי, נכנס משה אצלו והיה מפייסו. אמר לו: אהרן אחי, מסיגי נאמר לי: עתיד אני לקדש את הבית הזה, באדם גדול אני מקדשו. הייתי סבור: או בי או בך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש! כיון ששמע אהרן כך צדק עליו את הדין שתק, שנאמר: וידום אהרן

3-ב. ספרא שמיני פרשה א (2)

(ל) ויבא משה ואהרן אל אהל מועד – למה נכנס משה ואהרן ביחד ללמד אהרן על מעשה הקטורת...
 (לא) ותצא אש מלפני ה' – כיון שראו אש חדשה שירדה מן השמים... נפלו על פניהם ושיבחו לשמים...
 (לב) ויקחו שני בני אהרן – אף הם בשמחתם כיון שראו אש חדשה עמדו להוסיף אהבה על אהבה... מה תלמוד לומר בני אהרן? שלא חלקו כבוד לאהרן. נדב ואביהוא לא נטלו עצה ממשה, איש מחתתו – איש מעצמו יצאו ולא נטלו עצה זה מזה.
 ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם – (1) רבי ישמעאל אומר: יכול אש זרה ממש? תלמוד לומר אשר לא צוה אותם – הכניסוה בלא עצה. (2) רבי עקיבא אומר: לא הכניסוה אלא מן הכיריים שנאמר ויקריבו לפני ה' אש זרה. אם כן למה נאמר אשר לא צוה אותם? שלא נמלכו במשה רבן. (3) רבי אליעזר אומר: לא נתחייבו אלא על שהורו הלכה בפני משה רבן וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה...
 (לו) ויאמר משה הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש – זה דיבור נאמר בסיני למשה ולא ידעו עד שבא מעשה לידו, וכיון שבא מעשה לידו אמר לו משה אהרן: אחי לא מתו בניך אלא על קדושת שמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי (שמות כ"ט, מג) כיון שידע אהרן שבניו ידועי המקום שתק וקיבל שכר על שתיקתו

ב. סיפור המקלל

ויקרא רבה פרשה לב, סימן ג

ויצא בן אשה ישראלית (ויקרא כ"ד, י).

(1) ר' לוי אמר: יצא מעולמו, כמו מה שאמר: ויצא איש הבינים (שמואל א' י"ז, ד).
 (2) ר' ברכיה אמר: מפרשה שלמעלה יצא, דכתיב ולקחת סלת (ויקרא כד, ה) – דרכו שלמלך להיות אוכל פת חמה או שמא צוננת? דתנינן תמן: לחם הפנים אינו נאכל לא פחות מ-9 ולא יותר מ-11.
 (3) תני ר' חייא: מפרשת יוחסין יצא, שבא ליטע אהלו בתוך מחנה דן, אמרו לו: מה לך ליטע אהלך בתוך מחנה דן? אמר להן: מבנות דן אני! אמרו לו: הכתוב אומר: איש על דגלו באותות לבית אבתם (במדבר ב', ב), ולא – לבית אמותם! נכנס לבית דינו שלמשה ויצא מחויב, ועמד וגידף.

שמות רבה פרשה א, כט-ל

(1) אמר רב הונא בשם בר קפרא: בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים... ומנין שלא נחשדו על הערוה? שהרי אחת היתה ופרסמה הכתוב, שנאמר: ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן (ויקרא כד)... פעם אחת הלך הנוגש המצרי אצל שוטר ישראל ונתן עיניו באשתו שהיתה יפת תואר בלי מום. עמד לשעת קריאת הגבר והוציאו מביתו וחזר המצרי ובא על אשתו [תנחומא אמור כ"ד: וקלקל עם שלומית אשתו של שוטר] והיתה סבורה שהוא בעלה ונתעברה ממנו. חזר בעלה, מצא המצרי יוצא מביתו... כיון שידע הנוגש שידע בן, חזר לעבודת הפרך והיה מכה אותו ומבקש להורגו. והיה משה רואה והביט בן, ראה מה עשה לו בבית ברוח הקדש וראה מה שעתידי לעשות לו בשדה אמר: ודאי זה חייב הריגה, ולא עוד אלא שבא על אשתו של דתן ולכך הוא חייב הריגה...
 (2) ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו (שמות ב', יד)... אמרו לו - והלא בנה של יוכבד אתה ואיך קורין אותך בנה של בת פרעה? ואתה מבקש להיות שר ושופט עלינו? נודיע עליך מה שעשית למצרי.
 (3) הלהרגני אתה אומר (שמות ב', יד) – אתה מבקש אין כתיב אלא אתה אמר. מכאן אתה למד, ששם זכר על המצרי והרגו.

Literary Parallels ג.

שמות ב', יא-טו	ויקרא כ"ד, י-כג
וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו	והוא בן איש מצרי ... ואיש הישראלי
שני אנשים עברים נצים	וינצו במחנה
למה תכה רעך	ואיש כי יכה כל נפש אדם
ויבקש להרג את משה	וירגמו אותו אבן

שמות כ"א, כב-כו	ויקרא כ"ד, י-כג
וכי ינצו אנשים	וינצו במחנה
ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה	ושם אמו ... בן הישראלית
נפש תחת נפש, עין תחת עין, שן תחת שן	נפש תחת נפש... עין תחת עין, שן תחת שן

שמות כ"א, כב-כו	שמות ב', יא-טו
וכי ינצו אנשים	שני אנשים עברים נצים
נפש תחת נפש	ויך את המצרי ויטמנהו בחול